

LA ARQUEOLOGÍA EN LO TEATRE CATALÁ

JUDAS, poema dramàtic en 5 jornadas y 8 quadros, per D. Frederick Soler.

I

ONSTITUHINT lo teatre catalá un dels principals elements ab que conta nostre renaixement literari, considerém sumament útil que tots los que s' interessan en son desentrotllo y perfeccionament, procurin cada hù ab sas aptituts y determinats propòsits, esmenar tot lo que no está ben aconsonat, ab las bonas prácticas literarias-artísticas, que reclama l' art teatral. Per aquesta rahó creyém pertinent tractar de la arqueologia aplicada á la escenografía, donchs que ab tot y lo indisputable valor que té pera las representacions teatrals, es de dordre que siga mirada la major part de las vegadas ab injusta indiferencia, y que 'ls escriptors que s' han ocupat del art dramàtic en nostre país, hajan dedicat ben poca ó gens d' atenció, al estudi d' aquest tema, que considerém de trascendental interés. Perque, pera conseguir la perfecció plástica en los espectacles, enteném que tan en compte 's deu tenir la arqueología, com las demás reglas y preceptes que convenen al art dramàtic, donchs que seguint aquesta práctica,

LA RENAIXENSA.—Any XIX.

es innegable que 'l teatre, á la vegada que faria mes agradable y real la bellesa plástica de la acció dramática, especialment quant té caràcter històrich, constituhiria un veritable museu d' arts retrospectivas que donarian exacte coneixement del modo d' ésser de generacions y temps ja passats, trobantshi á l' hora plaher é instrucció. Aixó per lo que toca als espectadors interessats. Pera l' artista; ¡quant interessant no li fora la rigurosa propietat arqueològica! ¡quants quadros moguts y ab caràcter propi brollarian pera ell de la escena! Lo decorat, la ben disposada agrupació de las figuras, los adequats induments, los gestos, y lo continuo moviment dramátich, formarian conjunts plens de vida, color y veritat. Pero, no venim aquí á sentar teorías, ni molt menys á formular aclaracions respecte als inconvenients ab que 's topa (que no deixan d' ésser nombrosos) pera la complerta realisació d' aytal millora. Avuy tenim la tasca senyalada, y no podém extendrens en consideracions que 'ns portarian lluny de nostre propòsit, que no es altre que consignar la execució que ha correspost per lo que toca á la part arqueològica, al poema dramátich *Judas*, estrenat en lo teatre de Romea la nit del 15 del passat mes.

II

Lo títol de la obra indica clarament los temps en que 's desentrotlla l' acció dramática de la mateixa, inspirada en lo mes imponent y recordat fet que esmenta la historia de la humanitat. Tractantse de tan enrederidas edats, es evident que s' ofereixen tot seguit, nombrosos impediments pera exhibir un aparato teatral ab rigurosa propietat arqueològica y ab molt mes motiu en la obra que 'ns ocupa si ateném que 's refereix al poble Hebreu, justament del que se n' han conservat menys restos de 'ls derrocats monuments coetànis. Ab tan migrats elements, se fá difícil reconstruhir y posar de manifest en sas diverses manifestacions històricas, lo modo d' ésser d' un poble, y per consegüent, no fora d' estranyar que en la exhibició escénica de *Judas*, no hi hagués la fidelitat y exactitut arqueològica, que en obras de mes coneguts temps ó païssos, reclamariam, tota vegada que podriam apreciar ab mes precisió. Pero pera comentar lo que 'ns ocupa, no disposém sino de contadas obras didácticas, y encara descansadas en flonjos arguments, y continuas repeticions que donan molt poch de si. Vejam, donchs, primerament, com s' ha respectat la arqueologia monumental y decorativa.

Passant per alt la primera jornada, qual decoració no entra en nostre objecte, trobém en la segona, la representació del interior del palau de Maria de Magdala en Jerusalem. Forma com un perístil d'arquitectura clàssica, constituït per duas filas aparelladas de tres pilastres de jaspi quiscuna ab capitells corintis de marbre blanch, tancadas per quatre columnas del mateix material y estil, qual ática basa, descansa damunt de dos grabons que donan accés á la galeria exterior, bordejada per una barana de fusta que permet guaytar á un dels carrers de la ciutat. Aprop dels extrems de dita barana, s'adressan duas tornejadas barras de ferro, que sostenen una pintada tela extesa á manera de *velarium*, pera impedir que penetrin los raigs del sol en la rica estancia. L'entaulament que corre damunt las columnas, es estret y llis, y 'ls tres que sostenen las pilastras, ostentan florejadadas pastas de correcte dibuix. Las duas terceras parts inferiors de la primera pilastra de la esquerra, venen cubertas per un tapis en lo que s'hi destacan sobre fons vermell, estranys animals y variada vegetació oriental, tancat tot per franjas de rudíssim dibuix. A la dreta fá joeh ab l'esmentat, un altre tapis de distint caràcter. Sobre camp blavós s'hi figura vegetació del país, y unas flors que sembla volen esser campanetas, que com es sabut, se las representava molt sovint en la ornamentació dels monuments hebreus. La franja té sobre fons roig, unas com á flors de lis. Al costat d'aquest, hi ha una porta cuberta per altre tapis de tons rojos, que no 's pot apreciar detingudament per lo poch que 's veu, y flanquejada per dos pedestals de marbre blanch, quals caras tenen esculpits baixos relleus de gust clàssich. Lo primer sosté una ánfora, quin correcte perfil recorda la ceràmica grega. Es de bronzo y l'avaloran figuras y ornaments esmaltats. En lo segon pedestal, s'hi nota una estàtua de marbre blanch que figura una dona nua, d'un mérit molt relatiu. Davant la porta hi ha una taula y duas cadires de fusta, quals mobles estan ricament exornats per travalls de talla figurant vegetació oriental, enquadrada per policromadas combinacions geométricas. Damunt la taula, s'hi veu una arqueta que tanca preuadas joyas, y una figura de bronzo ab ropatges talars que aguanta un globo opal. En lo coixí de las cadires hi ha pells d'animals. A l'altra banda s'hi esmenta l'*scamnum* de tapissats coixins, y resguardat per folgat cortinatge que sustentan dos tenants de ferro, realitats per tornejats collerins y florons, y coronats per capitells corintis que surmontan figuras de bronzo. La exornació del cortinatge, es marcadament distinta de la dels tapissos esmentats, dominant sobre la blanca tela los tons blau y roig com en l'*scamnum*, en lo que hi des-

tacan ben combinats florons. Colaterals als tenants de ferro, hi ha dos pebeters ó crema-encens de bronzo, descansant sobre tripode prolixament treballat y ab uns com á cariátides molt apropiats.

Terminém l' exámen d' aquesta decoració, donant una ullada per entre la columnata del fondo, als últims termes de la escena, que forman las construccions de la ciutat, destacantse sobre 'l cel d' un blau puríssim. A la dreta, s' esmentan dos edificis ab portal de mitj punt, treballat fris, y coronat per tres feixuchs marlets de grabons l' un, y ab finestras obertas per clássicas columnas, y fris coronant lo llis parament l' altre. A l' esquerra, hi ha un carrer format per características casas, y al lluny s' hi veu l' atapahit caseriu dominat per una rónega torre. Arreu s' han posat tapissos y enramadas, pera rebrebr dignament al promés Messías, fent un conjunt plé de caràcter.

Ara be, gla arquitectura, lo mobiliari y la cerámica, obeheixen rigurosament á las prácticas artísticas del poble hebreu? No 's pot afirmar en absolut, atesos los escassos datos de que disposém. Unicament farém constar que la existencia d' un art propiament hebráych, no es demostrat per cap resto arquitectónich, cerámich, ni escultórich. Las descripcions que 's conservan dels monuments jueus anteriors á la dominació Grega y Romana, demostran clarament que 's regian per las prácticas assyrias y fenicias, essent la major part de las vegadas, bastits per arquitectes d' aquests pobles, com ho justifican per altre part munió de citas históricas, que no es del cas retreurer aquí. Mes aquesta influencia, s' extingi tantost comensá la dominació grega y mes tart la romana, quals pobles es natural que establirian sas lleys artísticas, malgrat los prelats y escribas que los combateren sempre ab fermesa, perque temian lo politeisme y una considerable pérdua de sa influencia. Aixís, donchs, no es estrany veurer en las construccions de Judea, la influencia greco-romana.

Baix aquest concepte, la estancia del palau que 'ns ocupa, la trobém, salvat algun fragment, ben apropiada á la época, donat que tant los materials com las parts constitutivas, están inspiradas en las reglas de la arquitectura clássica. No aixís lo mobiliari, que 's manifesta sots més als gustos orientals y á las influencias de que ja hem fet esment, ni la cerámica, donchs que presenta á la vegada, la barreja de las tendencias orientals y clássicas, no deixant per aixó de revestir peculiar caràcter.

Per lo que toca á la estética del decorat, apuntarem que produheix molt bon efecte en sos primers termes. Empero tot lo representat en lo fons, ó sia fora del palau, se ressent de falta de perspectiva y de

relativa incorrecció en lo dibuix, defectes que privan la il·lusió que deuria produhir aquella part.

En lo primer quadro de la tercera jornada, s'hi figura lo Sanhedri judaych, lloch ahont se reunían los sacerdots pera tractar assumptos d' estat y religió. Consisteix en una tela ahont s'hi representa com un atri ab lo trebol tallat per una obertura rectangular que escampa arreu la claror del dia. La ceneix una barana de fusta, de la qual, penja un característich tapis de vius colors y copiosa exornació, que durant las horas de sol, dona ombra al consell agrupat á redós d' una taula de marbre, que ostenta en son enfront un emblema religiós. Cobeja á aquesta, una especie d' ábside flanquejat per dos ferm pilans, que ostentan un coronisament ab oberta escocia cuberta d' ample fullatge. Los paraments de la conxa, están ricaments policromats de variats motius, y de la concavitat penja una llántia metálica de cilíndrica estructura. Per la part inferior, corre un tapis de notable treball decoratiu, clavat á la paret y arribant fins arran del sol. Al costat de la taula, hi ha l' arca de caudals, en la que las faixas clavetejadas combinen geométrichs adornos. A l' altre banda, enfront meteix, se veu al peu de ferm pilá un pebeter colocat en senzill escambell. Tota la rica exornació de la part dreta, 'ns apar que obeheix fidelment á las antigüas lleys decorativas d' Orient y la considerém bastant apropiada, mes la de la esquerra, ab reminiscencias pseudo-clássicas, es molt mes inferior en bon efecte perspectiu y válua arqueológica. La forma un parament del que resurten llisas pilastras remembrant lo gust corinti, dessobre las quals, corre un entaulament ab triglifs, vegentse en los entrepanys, impropies y desentonadas pinturas, compostas de ramatges florejats. En la part inferior, hi ha un massís setial de marbre roig, acusantse damunt del meteix, la volada d' un arch peraltat en mitj del qual, s'hi nota una pintura quina significació no enteném.

Sembla que preten representar un monument ó un emblema religiós. De totas maneras nos abstením de formular judici per ignorar la intenció del autor. Lo conjunt de la decoració, com se compren per lo dit, presenta ben marcada la desigualtat en sas parts arquitectónica y decorativa, ressentintse mes d' aquest defecte, que no pas de la execució plástica, per cert molt destre y sentida en alguns detalls.

En lo segon quadro de la meteixa jornada, apareix la vall de Gethsemani en la que no mes entra en nostre propósit, una font construïda á la dreta que acusa un massís rectángul, aparellat ab grossos carreus almohadillats. Dels extrems superiors del imafrent, ressurten duas caras humanas d' alt relleu, y en la part inferior, s'hi refondeix

un plafó rectangular, en qual pany, hi destaca una altre cara al semblar de tritó y de marcat gust clàssich, destinada á llensar l' aygua per la boca. Lo tò negrós de la pedra, 'en la que s' arrapa la mareselva, s' avé perfectament ab lo soliu paysatge que la rodeja, enllumenat poèticament per la esblaymada claror de la lluna.

L' acció de la jornada quarta, se desentrotlla en un departament de la casa pretorial de Pons Pilat. Ve acusat per un espay rectangular, clós per paraments bastits en ben tallats carreus de marbre jaspiat. S' obran en lo d' enfront, duas portas adovelladas de forma peraltada, tenint en l' entrepany un pedestal que sosté la estàtua de bronzo d' un dels cèssars ab un rotllo de pergamí en la mà dreta, la corresponent corassa faldejada, y 'l *pallium* arreplegat en lo bras esquer. En los panyes laterals, s' hi obran també portas rectangulars ab llinda, encuadradas per un senzill plinto, y cobertas per tapissos de profús treball decoratiu. Sis caríatides ó bustos de marbre blanch sobre alts pedestals que ostentan inscripcions llatinas, ocupan los flanchs de las portas. Un ninxo ab cenefa de fullas de llorer vuydat prop l' ángul dret, cobeja á una marmórea estàtua revestida ab toga, y tres trofeus y un ample fris, en lo que s' hi figura en baix relleu bestiari y donas nuas que corre per la part superior, acaban de distraure la nuesa dels paraments. En l' últim terme, 's distingeix per entre 'ls vanos d' enfront, una especie de vestibul ab columnas estriadas de corintia factura y ab dos ninxos refundits en los panyes de la esquerra que soplujan las corresponents estàtuas. Lo mobiliari consisteix en una taula de bruniyt marbre que té damunt una característica llántia de bronzo ab tres branques de las que penjan altres tants brochs; duas cadires ab coixí de seda, y un flonjo setial cobert de vistosos tapissos, qual artístich agrupament s' abarca á la dreta. Llástima que l' excessiu carregament d' accessoris, alguns impropis y mal entonats com son los trofeus y la cessàrea estàtua, y lo reduhit del escenari, exclubeixin en aquesta decoració, la grandesa y sobrietat decorativa ab que 'ls romans tenian lo privilegi de sagellar sas obras monumentals.

Lo primer quadro de la quinta jornada, representa l' interior de la casa del corder Jehú. Es una estancia rectangular y tallada en part, per dos rebaixats archs de mahó que estreban en una feixuga columna de pedra, ab capitell de perfil átich y llisa imposta quadrada, anant á raurer molt abans de sa terminació, en lo pany dret l' un y l' altre, dessobre un pilá que forma lo tallat parament. Al cantó oposat, hi ha una taula de fusta, y en lo refundit que forma lo tallat mur, se vehuen per terra, la roda, 'l soport y altres accessoris del cordayre. Al fons

una escala de fusta dona accés á las habitacions superiors, y á la es-
guerra s' obra una porta, al costat de la qual hi ha una arqueta de
guardar caudals exornada de pinturas, y sostinguda per dos pilanets
de pedra. Un sol llum d' oli, posat damunt de la mateixa, dona claror
á la rónega y fosca habitació.

Los dos quadros que segueixen fins á la fi del poema, no ofereixen
res de particular á nostre tasca. Cal donchs, ocuparnos de la indu-
mentaria, que es á nostre entendre en lo que han estat mes acertats
los directors artístichs de la obra.

ANTONI PALAU Y DULCET

(*Acabaré.*)

A LA LLENGUA CATALANA

Dedicada al eminent poeta y sabí catedràtich D. Joaquim Rubió y Ors en la Festa
organizada per la Lliga de Catalunya pera commemorar lo cinquantenari
de la publicació del preuhat llibre Lo Gayter del Llobregat.

I

De flors cubriula avuy
á nostra Aymada:
la honra que li feu
¡bé l' ha guanyada!
Los pichs del Montserrat
ses flors li guardan;
del Astre que allí llú
reben la saya:
la regan desde 'l cel
àngels y martres.
Los liris de la fé
¡que bé li escauhen!
¡Oh accent del cor amat!
¡Oh dolsa parla!

II

De flors cubriula avuy
á nostra Aymada:
¡Polseu oh trovadors
les vostres arpes!
De flors del taronger
deuli la flayre;
del plech més fons del cor
deuli rosada;
per dir un «Jo t' estim»
¿quina la iguala?
les roses del Amor
¡que bé li escauhen!
¡Oh, accent del cor amat!
¡Oh dolsa parla!

III

Cubriula avuy de flors
á nostra Aymada;
la honra que li feu
¡be l' ha guanyada!
Cerquéulashi á la vall
y á la montanya;
al fons dels coralers
que la mar guarda;
en mitj de lo cel blau
en l' estel-lada;
ella es lo nostre Jo;
ella es la pátria.
¡Oh accent del cor amat
¡Oh dolsa parla!

IV

Coronéula de flors
á nostra Aymada;

de flors y de cançons
les més preuhades;
cap més ne té l' encis
que la engalana;
cap més ab sa dolsor
al cor nos parla:
oh *Lliga* de bons fills
¡be feu d' honrarla!
Los llors que li doneu
traurán brotada:
quan obra 'l sol la flor
¡ben prompte grana!

DOLORS MONCERDÁ DE MACIA.

Barcelona 16 Febrer de 1889. .

L' EDELWEISS

À MA VOLGUDA Y ANYORADA MARE EN LO DIA DEL SEU SANT

Dalt la serra gegantina
que anomenan lo Jungfrau,
en la cordillera Alpina,
cenyint turbant de boyrina
à frech á frech del cel blau,

L' *Edelweiss* envellutada
hi vá posarhi 'l bon Deu;
tant sols ella allí hi té estada
trista y sola amortallada
sota la tofa de neu.

Cap més flor li fa companya
en son fret amagatall,
lo sol rioler no la banya
y 's migra dalt la montanya
en sa presó de cristall.

Tant estima la neu pura
que la guarda ab tant' amor
sots sa blanca vestidura,
que fins á sa amiga pura
li ha robada la color.

Més vé un jorn que la congesta
besa 'l sol primaveral
y ab sos raigs calents, s' apresta
á fondre la blanca vesta
que dú 'l mont, com devantal.

Llavors la flor bonicoya
desde son amagatal,
n' observa, plena de joya,
de sa dura claraboya
aprimarse lo crestall.

Veu los murs de sa clausura
arrunarse suaument
y anegant sa sepultura
abandonarla ab tristura
dolls de llágrimas fonent.

Un raig de sol la visita
esborrencant lo teulat
y dins sa cambra petita
á contemplá 'l cel l' invita
y á admirar l' immensitat.

Sa cambra mitj arrunada
ja rabeja ab sa claror;
per lo seu bés revifada
y pel lleu oretj besada
la poncella esclata en flor.

Del astre que l' enamora
la figura pren, radiant;
cinch raigs al ayre enarbora
que al despuntar de l' aurora
ab mil perlas van brillant.

Quant la brisa l' apetona
joganera com un foll,
apar blanca papellona
aprés qu' alegre abandona
los lligams de son capoll.

A son impuls se gronxola
decantantse sá y enllá,
en sa tija se bressola
y en lo mon ja no 's veu sola,
sa presó rompuda já.

L' isart á sa vora passa
trescant com corcer briós;
l' áliga veu, que ab catxassa
travessa 'ls núvols de glassa
que brodan lo cel blavós.

Y com cech, que vista cobra,
y admira 'ls amples espays,
allunyant la neu de sobre,
al bes dels raigs del sol, s' obre
riolera l' *edelwaiss*.

ENDRESSA

Com l' *edelweiss* presonera,
presó me tanca de gel,
y aquí, en terra forastera,
anyoro ma pátria vera
y la blavor de son cel.

¡Qui pogués com la flor bella
sortir de mon cau pregon
y contemplar ma parpella
á ma Mare y com estrella
un bes estampá en son front!

Y dirli més que ab la boca
ab lo cor, ab mots no extranys,
¡Deu vos dó salut de roca!
y puig d' arbre gran, sou roca,
¡Mare meva, per molts anys!

LLUIS TINTORÉ MERCADER.

A C. BOSCH DE LA TRINXERIA

AB MOTIU D' HAVER LLEGIT LO LLIBRE

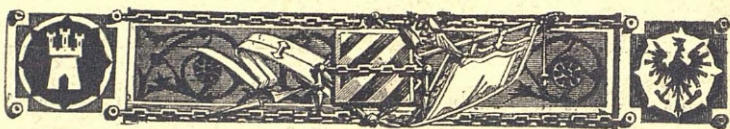
PLA Y MONTANYA

Se coneix que mestre sou
de la llengua catalana,
mestre consumat, que á molts
podeu servir d' ensenyansa.
He llegit «dos suros célebres»
he llegit «notas de viatge»
y «la copla dels Jaumets»
y «'l darrer cornamusayre»:
apar que 'l veig ab lo bot,
sas tarotas enflocadas,
anant cap á las masías
rodejat de la quitxalla.
Vostre familiar estil
¡penetra dins la meva ànima!
jo no puch, senyor, llegirvos
sens deixar corre una llàgrima.
Pus tant s' ablaneix mon cor
en las tristas recordansas
que tant bé heu sabut descriurer
en lo llibre «Plá y Montanya»

aquells bruels del trombon
com lo berrit d' una vaca,
quan ficat dins lo barranch
en pobre Xitu, ensajaba,
li desgarraban lo cor
produhintli esgarrifansas.
Y ell solet, bufa que bufa
y sempre ix la nota falsa
ay! allavors entristit,
¡vana, diu, es la esperansa!
¡Quint sentiment! quan ordena
á Pauet lo desmontatge
de la seva cornamusa,
quan la mort alcansat l' hage!
Apar que 'l miro en lo llit
ab los dits crespats y enlayre
sus los traus de las tarotas
xuclant lo pobret, devades!
En «Culera á vora mar»
en «montanyas regaladas»
en «la vigilia dels Reys»
com també en «flors que no granan»
tant lluheix lo vostre geni
com espurna que 'l foch llansa,
pus qui aixís descriu natura
ab tanta vivesa y gracia,
es un verdader poeta
de la musa catalana.

J. PRATS Y SERRA.

À CATALUNYA

AB MOTIU DEL NOU CÒDICH CIVIL

Catalunya, en v'á 't planys; per ferte esclava
la sanya del Govern dominadora
de ton cos ha arrencat una per una
las perlas y las flors: tas galas totas.

Y es en v'á que 'ns queixém; en v'á amenassa
lo pastor al sentir al llop qu' udòla,
puig veu després morir la tendra ovella
al impuls de sa garra destructora.

Mes, pensa, Catalunya, que t' estima,
que per tú viu y alenta tot un poble
exclamant d' ira foll al veuret feble:
—Tú sola ets la rahó; 'l Govern, la forsa.

UN ESTUDIANT.

DE LA RAMBLA DE LAS FLORS À LA BONA-NOVA

RA un diumenge de Maig á la una de la tarde. Després de visitar la Exposició, me dirigi envers lo passeig de Colon, seguí Rambla amunt fins á la Rambla de las Flors hont quedavan encara hermosas toyas de rica fragancia posadas ab aygua dins las paperinas de llaua de las taulas de las floristas; hi donguí alguns vols, observant los tipos de la gentada que s' hi passejava. Passá un tramvia de Gracia, hi avig pujar. Casi tots los assentos eran presos; me vaig sentar entre una dona corpulenta que portava sobre sa falda un cistell plé de llegúms y un soldat mostatxut, gastador d' artilleria, un home com un Sant Pau. Al tornar empendrer la marxa lo tramvia, comensá á caurer gotas com pessetas que féren fugir tots los passejants de la Rambla de las Flors; lo cel rúfol; alguna ratxa de llevant escombrava la pols del plá de la Boqueria, enlayrada en torbellí.

Al arribar á la plassa de Catalunya lo tramvia 's deturá pera deixar pujar una dona vella, petitona, que apressava 'l pás; portava un paraygua de cotó vermell y un cistell sota 'l bras; arribá esbufegart, perdent casi l' alé. Lo conductor li doná la má, pujá, y ab cara amable, somrienta que contrastava ab las caras mal humoradas dels que estavam sentats; probá d' enquevirse, lo qu' era prou dificultós, puig que, á mes del cistell, son paraygua ben rexop mullava uns y altres.

Per fi 'ns apretàrem, 's sentà al costat d' una senyora, tinguent enfront l' artiller. Lo tramvia reprengué sa marxa en mitj d' un fort ruixat barrejat de llampechs y algun tró. Lo conductor passà á cobrar. Aquella vella prou apretada, embrassada del cistell y paraygua, no sabia com fer pera tráurers los cuartos; per fi, ab travalls s' arrancà un mocador de cuadros de la butxaca, y ab má tremolosa desfé un nus del corn del mocador, ne tragué algunas monedas de coure. Al volguerlas donar al conductor, seu de sopte un tró tant esquerdat que assustà á tothom; la vella se volgué senyar, tots sos diners caygueren á terra; se quedà mitj atontada, apuradissima. L' artiller s' ajupí, cercant entre camas, arplegá los cuartos un per un, los hi torná, no 'n faltava cap.—Teniu, bona dona;—era catalá; prou 's veyá ab sa fesomia guerrera y bondadosa. Calia veurer la cara de la pobre vella expressant agraphiment y alegría, mirantse ab tendresa aquell homenás mostatxut. ¡Pobre dona! era tan turbada y conmoguda que no trobá cap paráula pera dirli, gracias. Deu li pach; sols duas llágrimas que li lliscavan galta avall li donaren á coneixer tot l' agraphiment del seu cor.

Arribàrem á Gracia, la pluja havia parat. Me dirigí á peu á la Bonanova pera gosar del hermós panorama que 's desentrotlla á mida que 's va pujant. A mitj kilòmetre ans d' arribar á la iglesia, torná á caurer gotas. Vaig entrar á una xocolateria ó mellor matoneria, puig que servian y fora matons de monja, los renombrats matons de Pedralves. Me 'n portàren un de groch de cadmium, bonich, tiesso, gelatinós, perfumat al essencia de rosa... fet probablement de llet d' ametllas poca amidó, gelatina y safrá... sols ab una culleradeta ne tinguí prou.

Las cocas del forn de Sant Jaume, los bunyols del tio Nelo, los pastissos y tortells mallorquins, los matons de Pedralves, han fet las delicias de nostres avis, lleminers com nosaltres. L' art del pastisser ha progressat com l' art culinari y demés arts de la golafreria. En aquell temps la fonda del Sabre, de Sant Antoni, de Marina, etc., eran lo bó y millor pera fer ápts substanciosos; en quant á l' amaniment no 's mirava prim. Abuy dia nostre paladar es fet á dolçaynas y menjars més exquisits; ó si nó que ho digan en Martin, en Justin y demés restauradors de nomenada. Que val un mató de Pedralves al costat dels pastissos de 'n Llibre, de 'n Parent y tants altres!... Dintre

pochs anys se 'n conservarà sols lo recort, y algun cronicayre del sigle venider ne parlarà com de costúms y recorts de la vellura del tot desapareguts.

Mon objecte, al anar á la Bona-nova, era de visitar la iglesia novament agrandida, y la extancia dels *ex-votos*.

En mas visitas als santuaris montanyesos, sempre las presentallas penjadas als murs de la capella m' han cridat l' atenció, sempre las he observadas detingúdament. Quinas reflexions fan fer!... Son los testimonis presents de nostras penas, de nostra humana miseria, com també una demostració de fé viva y gratitut envers la santa ó sant protector de la comarca. Qué senzillas y fervorosas son las invocacions escritas en eixos cuadros toscament pintats que representan un malalt deshauciat, un marit, un fill, un pare, ab una dona agenollada que invoca la Verge quina 's veu en un ángul del cuadro rodejada de núvols, portant son fillet al bras. Sempre es la dona, la mare, que prega, que implora; may l' home; perquè es ellà que sofreix, que té una fé ardenta, y es per ella que 's fá 'l miracle. Si, son ben bé marmarratxos aquells cuadros tals com son pintats; mes que hi fa! 'ns representan la historia dolorosa dels sentiments més íntims del nostre cor, y sobretot un testimoni de fé pura, senzilla, del poble, dels pobres, y un consol en llurs miseries y sufriments.

Al poch rato que m' estava mirant una diminuta fragata, un ex-voto sens dubte d' algun naufragi, entrá la vella del tranvia. Se coneixia que havia molt plorat, postrada als peus de la Verge; tenia encara 'ls ulls llagrimosos. Tragué del cistell una cama de cera y la penjá á un clau al costat de ciris fenomenals, en mitj de brassos, caps, nassos, ulls, etc., etc., de cera.

Pobre donal me contá que son net, orfe de pare y mare, era artiller á Valencia, y que una roda de canó li havia passat sobre la cama xafantli 'ls ossos.—Hi aní desseguida, enmanllivant los cuartos pera fer lo viatge... pobre Josepet! l' estimo com si fos fill meu! Era al hospital: anavan á serrarli la cama; mes jo vaig implorar nostra protectora, la Verge de la Bona nova; de prompte los metges desistiren de serrarli; y als pochos dias aná per bé. Quan fou ben gurit torní á Barcelona, comprí una cama de cera y avuy l' he portada en acció de gracias á la Reyna del cel.

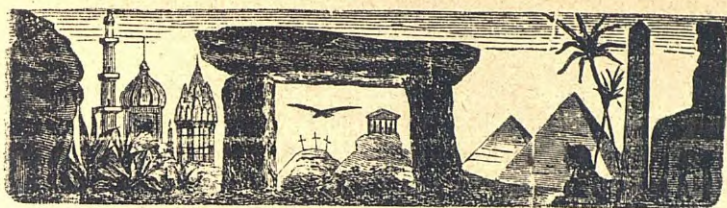
Ah! fé sublim, consoladora!... ditzós qui 't posseheix! No, no apartém may del poble eixas santas creencias que son son consol en eix mon de penas y sufriments.

Al acabar la vella sa relació me recordí de la tendra y carinyosa expressió ab que 's mirava lo gastador artiller que li arreplegá las monedas caygudas del nus desfet de son mocador. Li feya recordar son net.

C. BOSCH DE LA TRINXERÍA.

15 Octubre 1888.

LA ARQUEOLOGÍA EN LO TEATRE CATALÁ

(Acabament.)

JUDAS, poema dramàtic en 5 jornadas y 8 quadros, per D. Frederich Soler.

III

La indumentaria dels hebreus, es quasi completament desconeguda ab tot y haver las arts plàstiques, representat los trajos d' aquest poble milers de vegadas, ab motiu de reproduhir escenas dels sagrats fets que esmenta lo Nou Testament. Perque, si 'ns hem de guiar en la munició d' obras que 's coneixen pertanyents á tots los sigles, 'ns trobém, que un meteix passatge executat per distints artistes, resulta marcadament desigual, no tant sols per lo que toca al sentiment estètic de la concepció, donchs que aixó es molt natural, sino per lo que respecta á la part arqueològica. Pero aquesta falta, no 'ns ha d'extrañar, si ateném que ara com abans, no tots los artistes han reunit los coneixements d' arqueologia indispensables pera compondrer un passatge històric referent á enrederits temps. Ab tot, las mes recents investigacions que s' han portat á terme, permeten assegurar que en lo trajo del poble hebreu durant lo período en que está basada la acció del poema, predominava la túnica y mantell, accessoris propis y característichs de tots los pobles de llunyá origen asiàtic. Las robas

més usades, eran teixidas en llana, lli, y cotó; y 'ls colors mes estimats, eran roig, viola, blanch y púrpura.

En quant á la indumentaria dels romans, se 'n posseheixen majors coneixements, atés lo gran nom d'obras didácticas que se 'n ocupan, y per consegüent, se pot afirmar per endavant, que 'ls trajos presentats en lo poema, s'ajustan perfectament als estudis mes recents. Intentém ara consignarlos tots encara que molt lleugerament.

Judas de Keriot. — Túnica de llana groga ab amples mànegas, y sobretúnica d'un roig fosch ab duas cenyidas en la cintura, per una faixa vistosament lligada en la que 's combinen los colors vermell, groch y negre. Cubreix sa espatlla un abrich desabrotxat sense mànegas, tirat fins quasi arran de la túnica, y estampat d'amples ratlles groguencas alternadas ab negres. Calsa sandàlies de cuyro, y cubreix son cap un llens de blanca tela, de la que penjan petites borlas blanques y verdas.

Maria de Magdala. — En la 1.ª y 2.ª jornada, túnica de seda transparent ab costat partit bordejada de serrell y duas orlas d'or. Una faixa ab franjas de vius colors lliga gentilment son cos. Lo cap lo té cobert per un com turban, del que penjan munió de medalletas; y sos brassos, cabells y orelles, están adornats de prehuadas alhajas. Calsa sandàlies recamadas de brillanta pedrería. En la 3.ª y 4.ª jornada, túnica cendrosa cenyida per un cordó blanch, mantell blau passat per damunt lo cap y sandàlies de cuyro.

Jonatás. — Vesteix dos trajos: lo primer, consisteix en una camisa blanca, damunt de lo qual, té una especie de dalmática ó casulla de llana vermella, ostentant en lo cint acerada arma. Rodejan sas munyecas brassalets d'or, y 'l cubreix un mantell blau abrotxat ab fibula en la espatlla dreta. Una cinta rodeja son cap, y lo calsat atalonat, s'enllassa en tiretas de cuyro roig. Lo segon trajo, es molt consemblant ab lo descrit, únicament que las pessas de roba son de mes rics teixits, y en algunas ocasions al desferse del vermell mantell, mostra sos brassos cuberts de *bys*, tela d'un groch daurat molt usada en los rics induments hebreus.

Caifás. — Túnica blanca: Kastá franjat de unas com fullas de llorer: mitra blanca ab tiras vermelles y sandàlies. En lo Sanhedri se sobreposa com una dalmática cenyida, y ab adornos de seda blava, vermella y blanca. Ostenta un pectoral compost de dotze pedras de gran tamany, com son, rubís, granats, topacis, etc., y mitra blanca ab blava tira central.

Anás. — Túnica blanca ab folgadas mànegas, abigarrada mitra del mateix color, faixa lligada al cos y sandàlies.

Abdaró y Benjami.—Abdós ab túnica y mantells de llana, de colors foscos; cinta vermella en lo cap y sandálias de cuyro.

Jehú, Ader y 'ls dos fusters que apareixen en la última jornada, vesteixen trajos consemblants: cuberturas fins als genolls de llana fosca ab estampadas ratllas negres; faixa nuada en la cintura; mocador blau en lo cap; brassos nusos, y senzillas sandálias de cuyro.

Pons Pilat.—En la 2.ª jornada, apareix cubert ab la *clámide* afibulada á la espatlla dreta, y ab mitjas calsas blavas, que constitueixen una mostra de la influencia dels gustos asiatichs en la indumentaria romana. Al ésser en lo pretori, vesteix túnica blanca y gran mantell de púrpura afibulat y orlat d'aplicacions d'or. Rodeja son cap una tira vermella y empunya una vara de brunyit daurat surmontada per l'áliga romana.

Claudia Prócula. Dues túnicas: la de sota blanca, la de damunt groga partida de costat ab tres orlas d'or: brassalets d'or, y gran mantell de ras blau passat per desobre 'l cap. En lo pretori 's cambia aquest mantell per altre de púrpura, passat per las espatllas y ab vistosos doblechs. Ostenta aixís meteix un apropiat pentinat ab daurada diadema frontal, y calsa botas de pell blanca, recamadas d'or y perdreria.

Lara.—Túnica blanca d'amples mànegas, cabell extés, tela blanca al cap, y cenyidor compost d'una faixa de seda, llistada ab los colors morats y blaus.

Centurió.—Vesteix un trajo militar inspirat en las prácticas gregas. Lo componen; lo capell ab cimera, la corassa faldejada ab aplicacions de cuyro y ferro, mitjas calsas, calsat ab talons, y afibulada *clámide*.

Levé.—Galó d'or en lo cap, túnica groga y mantell morat.

Thamar.—Gorro vermell de llana, remembrant lo dels frigis, túnica, mantell y faixa, tot de vius colors.

Los ropatges dels esclaus, líctors, soldats, juheus y meretrius, han resultat també bastant apropiats. Omitim lo descriurels, per ésser sa compostura resultat directe dels anomenats, si bé mes senzills en la trassa y mes pobres en los teixits, joyas, calsat, y tots quants accessoris informan lo complement de la indumentaria.

Fins aquí la obra dels directors artístichs del poema, la qual, atinent á lo consignat mes amunt, podem calificar—exceptuats alguns detalls,—d'apropiada fins ahont permeten los mes moderns estudis arqueològichs. Pero entengas, que per que aquesta exhibició arqueològica produheixi l'efecte y tinga lo valor artístich á que va destinada en lo teatre, cal ajuntarhi lo talent del autor del poema, y 'l dels actors

que 'l representan. Es evident; tant aquell com aquests dehuen imposarse fonament del modo d' ésser en totas sas diferentas manifestacions, del lloch y la época en que 's desentrotlla l' acció dramática; y solsament fentho aixís, se lograrà l' armoniós conjunt del decorat ab lo llenguatge y 'ls gestos dels personatges. De lo contrari son efecte plástich será impropí y ridícul á l hora, y esborrarà tota la ilusió que pretenga causar.

Desgraciadament la obra que 'ns ocupa, se ressent d'aquest defecte en moltes de sas parts, ja que son estil literari y 'l modo ab que ha sigut interpretada, no han resultat los mes propis pera conseguir fidelment lo fi que 's proposa. Tot lo que falta en sa forma de senzill y concis, sobra d' ampulós y carregat: los personatges, pera trasmetre sos pensaments no 's valen de termes clars y breus com correspon, sino d'impropias metàforas y enlayrats conceptes, rublerts de mal aplicats adjectius; y tot aixó, interpretat per part dels actors d' una manera exagerada y mal entesa, sens tenir en compte lo lloch ahont parlan, ni 'l trajo que vesteixen, posant continuament de manifest d' una manera clara y terminant, la desigualtat arqueológica de que adoleix la obra, apreciada en conjunt.

Altre deficiencia ha sigut causa de que algunas escenas no hajan revestit lo carácter que 'ls hi corresponia pera produhir l' efecte consegüent. Nos referim á lo reduhit de l' escenari, que alguns passos del poema reclaman de mes grans proporcions; per exemple en la escena final de la quarta jornada, quant invadeix lo Pretori, la turba composta dels sacerdots y 'l poble pera forsar enfurismada á Pilat que cruxifixi á Jesús. Lo departament ahont té lloch, com ja hem indicat, no té lo carácter y grandesa peculiars á las obras romanas. Aixís es que l' efecte plástich del quadro, produhit per las figuras en relació ab la arquitectura que las rodeja, está molt lluny de revestir la sumptuositat que las descripcions d' aquell renomemat fet 'ns permeten concebir.

Ab tot, en altres escenas s' han reproduhit veritables quadros de la época, plens de color y carácter al combinar destrament los tons dels trajos, ab los del decorat que 'ls hi serveix de fons. En suma: la exhibició arqueológica del poema ha sigut relativament considerat, un fet important pera 'l perfeccionament del teatre catalá, y per aquesta rahó, y al objecte de que puga servir d' interessant dato històrich temps á venir, hem cregut del cas deixar-lo consignat de la manera que nostres migrats coneixements nos han permés ferho.

ANTONI PALAU Y DULCET.

LAS TRES CANSONS

(DE UHLAND)

Sentat al trono, en sa espayosa cambra,
lo rey Siegfried diu ab solemne tó:
—Veyám, oh trovadors, qui de vosaltres
nos cantarà la més gentil cansó. —

Y avansa lo més jove de la colla
la arpa á la má y la espasa á son costat:
— Sé tres cansons, esclama. La primera
potser ja has oblidat.

Y tú la sabs ¡oh rey! es la escomesa
qu' á mon germá traydorament ferí:
diu la cansó, qu' en tots moments recordo,
qu' ets tú qui 'l feu morí.

La segona cansó me l' ha dictada
durant las nits de tempestat mon cor:
diu que al instant tú y jo ab fera branzida
hem de lluytar á mort. —

Y deixa la arpa, la arma desenveyna,
á sa escomesa 'l rey s' hi torna brau
y van lluytant ardits l' un contra l' altre,
lluytant fins que 'l rey cau.

— Ma tercera cansó, qu' es la més bella,
no 'm cansaré de dirla ab llabi franch:
y es qu' en sa sanch lo rey Siegfried se banya,
en sa mateixa sanch!

Traducció de

JASCINTO TORRES Y REYATÓ.

ALS NUVIS JOSEPH ARUMÍ Y EULARIA BARNILS

EN SAS BODAS

I

¡Ja son casats! ja 'l llas d' amor los lliga;
lo gra sembrat ja s' es tornat espiga
apariada á granà;
la flor que s' es badat á l' alenada
de l' oreig delitós de matinada
¡qu' hermosa flor será!

Qui escorcollar pogués ab la mirada
lo cor de la parella enamorada,
veuríahi retratats
lo goig inmens, lo benestar, la ditxa
d' aquell que ha trovat ja lo que desitxa
en sos somnis daurats.

L' ardent desitx del jove que somnia
posseir un tresor de gran valia
en bellesa y bondat
s' es ja complet ab l' aliansa hermosa
y ell podrá dir d' aquí en avant «esposa»
á son ángel aymat.

II

Cada volta que miras á ta aymada,
ella també t' esguarda enamorada
com serafi del cel;
vos veyeu dins dels ulls l' imatge viva
y 'l foch de vostres cors mes se reviva
y encén més vostre anhel.

Las aus que l' any passat aquí cantavan
y en vostres casas los seus nius penjavan
partiren á altra-mar;
sap Deu si al retornar afadigadas
al cap de l' any, podrán tendres aubadas
al bres d' un nin cantar!

III

Si lo mantell estrenas de matrona
y de verge avuy deixas la corona
sérvala; que demá
si d' una nina arribas á ésser mare,
la mateixa corona que 't treus are
sa testa adornará.

IV

Que á vostres cors la pau per sempre 'ls lligui
y la diada d' avuy lo model sigui
de 'ls dias que viuréu;
que no 's minvi l' amor que als cors os nía
y en amarch fel no 's torni l' ambrosia
que á tastar comenséu.

Una pregaria aixeco jo á Maria
perque infelissos no siau ni un dia
mentres siau casats,
y, quan trenqueu los llassos d' esta vida
al cel una existencia may finida
goseu enamorats

CARLES OLIVERAS.

Barcelona 14 Abril 1889.

L' ARBRE FLORIT

Ja ha entrat la primavera ab son joyós vestit:
tas brancas despulladas totas ja han reverdit,
que si l' hivern un dia
de neu te las omplia
fou sols pera donarte la sava ab que has florit.

Tas brancas que, com brassos alsas envers l' espay
signant la blava esfera que no s' acaba may,
las fullas las omplenan
y alegres las estrenan
cantant las aus que hi troban lo desitjat esplay.

Palau es ta ample copa pera l' aucell festiu;
entre tas fullas posa arredossat son niu,
y dins de ton brancatje
celebra son nuviatge
gronxantlo ab sa parella lo tendre oreig d' estiu.

També quan del camp tornan jolius y joganers
lo jove y la donzella sentint amors primers,
totas las capvespradas
com aus enamoradas
sota lo teu fullatge reposan de sos plers.

Y ab las garlandas fetas de ton florit joyell,
corona la donzella al seu volgut donzell,
que amorosit s' hi acosta
mentres se 'n va á la posta,
de llum embolcallantlos, lo sol d' estiu mes bell.

Y quan es de la serra á l' altra banda 'l sol,
y sembla que tú 't quedis en mitj del mon tot sol,
de nit en ton brancatje
hi vé á cercar hostatje
pera cantarhi alegre lo frèstech rossinyol.

Als papallons y abellas atraus y sens recel.
las flors besan' y xuclan com fruyt que fos del cel;
los uns pera ubriacarse
d' amor, pera emportarse
las altras las dolsuras ab que han de fer la mel.

També 'l pagés que surca la terra ab lo magall
pera que 'ls fruyts li dongui, riquesa de la vall,
sota de ta enramada
hi passa la mitjdiada
pera 'l repós trobarhi de son pesat treball.

Quan ve 'l Juliol y 's segan los blats rossenchs millors,
afadigats s' aplegan á ta ombra 'ls segadors,
fent poms ab las rosellas
pera las noyas bellas
mes rossas que la espiga que cau al seu esforços.

Y 'ls que 'ls moscatells cullen dels ceps que tors son pes,
quan ja gotims no hi restan, cercan en tú ressés,
y ab minyonas alegres
d' ulls com los grans més negres,
la festa de la brema celebra 'l bon pagés.

No hi ha, no, en la encontrada qui may t' hagi olvidat,
ni lo salmayre pobre que reb de tots comiat,
ni 'l nin que ab sa pobresa
pel mon du sa orfanesa
ni 'l viandant que 's para á ta ombra afadigat.

Sota tas verdas brancas tothom ja s' hi ha acullit;
pera més novas foras trobarhi y més delit,
que al moure ton fullatje
los besos del oratje
sembla que ab ell se gronxi endormiscat l' esprit.

Lo jayo que ha vist naixer á tots joves y vells,
que n' es colrat de cara y blanchs té los cabells,
quan veu que reverdeixes
y per l' Abril floreixes
dessota ta ample copa s' hi ajunta ab los donzells.

Y com si l' ombra fresca que estens als teus entorns,
en son esprit memorias alsés de vells trastorns,
que va patí la terra
en temps de ruina y guerra
explica als que 'l rodejan la historia d' aquells jorns.

La feta dels francesos esmenta ab tó enardit,
y al ferho 'ls ulls li lluhén y se li aixampla 'l pit,
y lo jovent que 'l volta
entussiasmat l' escolta
mirant en lo vell, l' héroe que 'ls anys no han envellit.

Vosaltres que sou joves, diu ab sencera veu,
alsantse en mitj del grupo, sota 'l brancatje teu:
vosaltres que sou joves
y las ideas novas
en vostre sér s' hi empeltan la guerra no volgueu.

La gloria no es tal gloria si la tenyeix la sanch;
penseu que aixó os ho innova qui té ja lo cap blanch:
la gloria de la guerra
no més deixa en la terra
en lloch de camps verdosos, ermots y munts de fanch.

La terra estemordida tremola al pes feixuch
dels vils enginys de guerra que ha tret l' home poruch;
que per venjá un ultratje
l' incendi y lo carnatje
per tot arreu escampa sols pera goig del cuch.

Mas mans varen tenyirse ab sanch dels extranjers,
que cegos com nosaltres morian á milers;
perque al ferne memoria
avuy la pátria historia
de cada poble vullgui pera ella los lloers.

Guardeu vostre coratge pera altrás fins més sants:
pera 'l treball cerqueune enginys y avensos grans,
puig qui l' aixada empunya
més honra á Catalunya
y 'l fill de Deu va dirho: ¡Tots som aquí germans.

Aixís lo jayo parla sota l' arbre florit,
l' arbre de verdas brancas que avuy ha reverdit,
y lo jovent que 'l volta
y 'ls seus consells escolta
lo cor á impulsos nobles sent batre dintre 'l pit.

Y es que á la sombra fresca que escampa ta verdor,
los esperits s' hi esplayan, s' hi aixampla mes lo cor,
y com la nova vida
de tas arrels eixida
al pit dels que s' hi aplegan encens lo sant amor.

Aprop de cent anys diuhen que contas los més vells;
ja may la turbonada t' ha las ab sos flagells:
cad' any la Primavera
que gosan per darrera
vegada alguns que 't cercan, t' adorna ab sos joyells.

Deu vullga conservarte pera goig del esprit,
y 'l poble 's pari alegre baix ton brancam florit:
perque 'l que te idolatria
si un jorn pateix la pátria
pera sa gloria, ta ombra li donará delit.

SIMON ALSINA Y CLOS.

LO MATADOR DE CRANCHS

OM en un poblet de la costa. Un home passa à través l'arena constantment escalfada per un sol ardent; es en Joan, lo matador de cranchs, que 's dirigeix cap al mar. Te trenta anys, es gran, ferm, enèrgich, guapo y s' ho coneix, pero sos ulls verts en sa cara morena y afeytada li donan un aspecte salvatge, aumentat més y més per sos moviments bruscos y nerviosos. Te l'aire d'un llop afamat. No es poch ni molt estimat en lo pais; es una fera, un solitari que passa la vida entre 'ls margats que ja 'l coneixen y agafan lo vol á sa vista.

Aquest pescador tingué una infantesa trágica. En lo mateix any, primer son pare, després son avi, varen ofegarse: sas dúas barcas, á tres canas de distancia, s' enfonzaren en lo mateix lloch dintre del mar rabiós ab los homes que portavan; sos cossos s' ensorraren per jamay tornar á sortir. La criatura quedava sola no havent conegut may á sa mare. Caminava per la platja dia y nit lladrant á la lluna com un gos perdut. Se li donava un tros de pa á la porta de las barracas, per pietat y en recort del gran Pere y del vell Joseph, son pare y son avi. Aquest era son modo de viure, tenint sols un cuydado, una mania estranya. Tots los días, per las rocas que s' aixecavan demunt l'arena,

buscava, cassava 'ls cranchs y tot per lo gust de matar; los aixafava á cops de bastó, los escuarterava ab las mans y espargia sos membres mutilats als quatre vents del cel, sense pensar en treuren profit vententlos al mercat. No; matava per matar, entreobrint sos llavis un somris de criatura cruel. Si se li preguntava perque ho feya, responia «s' han menjat al pare y al avi»; y gravement, com qui compleix una obra piadosa, tornava á perseguir als cranchs. Va ferse gran, arrivá á esser home, y persistia sempre.

A son torn prengué també una barca pera pescar; anavan ab ell tres mariners y un xicotet. Las nits serenas estenian sas velas que infladas per lo vent feyan correr lo barco, mentres los de bordo estenian la xarxa pera replegarla plena de peix, que desitjós de viurer s' esforsava per escapar-se. Quan los treyan á la claretat de la llinterna, 'n Joan agafava 'ls cranchs presoners y sens dir un mot los esclafava sota 'ls seus talons llensantlos desmenussats al mar. Los companys se 'n condolian: tot alló era de menos á vendre, pero éll era l'amo y un amo forsut y cruel.

Maria, filla d' un rich negociant, se trobava sempre á son pás y somrihent li feya un graciós saludo que éll apenas contestava. Sabia bé que era estimat, y algunas vegadas pensant ab los hermosos ulls de la moreneta, ab son pit grós y son bras ben tornejat, estenia 'ls punys violentment plé de ràbia y reya estúpida, com si algun pensament estrany passés per son cap. Ja 's veurá.

Lo mes de Septiembre s' acabava. En Joan arribava sobre l' arena y 'l sol lluhia roig dins d' un cel amenassador. Lluny, devant séu, per tot arréu, sempre rentadas per la mar, tremendas rocas grisas y negres pujavan las unas sobre las altrás en una barreja gegantesca semblant á un remat tumultuós d' animals fantástichs bruscament petrificats en mitj d' una espenta furiosa contra l' Occeá, enemich de la terra. La cassa comensá. Lo pescador seguia las voras dels bassals deixats entre la roca per la marejada al baixar: sabia bé que 'ls cranchs eran allá sense poguet tornarsen mar endins. Al soroll de sos passos las pobras bestias se ficavan dintre de l' aygua corrent desesperadament d' un lloch al altre. Quan eran petits ó de talla mitjana 'ls esclafava ab los peus, pero quan eran grossos y forts los atormentava ab la punta del bastó y aquells pobres condemnats obrian sas pinsas, babejant de rabia disposats á la defensa. En Joan se divertia un moment excitant son furor; després d' un sol cop de bastó 'ls feya rodar á vint passas en deu trossos que s' agitavan encara, y quedava satisfet de si mateix.

Alguna volta la cassa era dolenta, no 'n trobava cap; llavors es-

collava, procurant sentir lo soroll de la bèstia sota la pedra qu'èll removia. Pero lo que li causava la mes gran alegria era, quan trobava un mascle y una femella, veure los esforços del primer protegent á l'altra. Aixó 'l feya riure com un beneyt. Matava la parella que procurava fugir sense separarse y cridava: «Estiméuse, estiméuse, ¡Ah! vos feu l'amor. Máta, máta. Jo també faig l'amor», y ferós, luxuriós pensava á pesar seu ab Maria. «Será necessari qu' un dia ó altre ella hi passi també», murmurava ab veu tremolosa.

Aquella tarde 'l pescador degué creurer ab los aparescuts. Maria s'estava devant d'èll; s'aixecava pensativa en la roca sobre la púrpa ensangrentada d'un cel entristit.

—Joan, tens un dolent ofici.

—Y á tu qué 't fa.

—La mar estima sos fills, siguin los que vulguin; tu 'ls matas, ella 's venjará.

—Soch jo 'l que 'm venjo.

—Per venjar-se ab las bèstias se necessita odiar la vida.

—Jo ho ódio tot.

—Millor farias d'estimar.

La mirá fixament y una forta commoció s'apoderá d'èll. Al fens lo dia queya en la dolsor dels crepúsculs de la tarde, la mar deixava anar sas eternas queixas als écos de las rocas impassibles y 'ls margats y las gavinas voltejant ab gran vol se perseguian al ras de las onas entre la pols de l'escuma llensant crits penetrants y forts. Del costat de la terra, la soletat obscurida, lo llarch de la platja arenosa responent á la magestat imperturbable de l'Oceá, y en mitj d'aquestas forsas una calma magestuosa pujava fins á las primeras estrellas. Ell las mirá y l'imatje del aparellament vingué á sa pensa amparantsen obstinadament. Respirava ab fatiga y absorvia l'olor salat de la molsa y de las petxinas mortas.

—¿Estimar á qui? va dir èll.

—A qui t'estima; á mí.

—Tens ganas de divertirte; tu ets rica, jo no tinch mes que ma barca y mos brassos; ton pare 'm desprecia. Tu ets bella, blanca, jo soch cremat per lo sol y semblo un diable. Tu no pots estimarme.

—Joan, tú no saps lo que pensan las donas, ni nosaltras mateixas ho sabém. ¿Qui dirá 'l per qué? S'estima naturalment y vétho aquí tot. Un matí una s'aixeca ab aixó dins del cor y s'hi somnia quan arriba la nit y es tan dols estimar que se 'n voldria morir. Joan, si-guis bó, no matis mes aquestas bèstias de Deu. Deixa viurer lo que

ha nascut y jo convenceré á mon pare y seré ta esposa, y tu m' estimarás porque jo ho vull y l' amor crida l' amor com la lluna al mar.

Aixís parlava la filla de la platja extenent los brassos ab passió. Lo pescador s' hi acostá y li prengué las mans.

—No 't crech, murmurá, tu no pots estimarme.

—Qué vols que fassi per provarho.

Llavors l' agafá. Ella no 's resistía.

—¿No matarás més?

—Nó; tot lo que vullguis, digné 'n Joan instigat per un desitj tant fort que era ja un sufriment ab una veu que se li escanyava en sa gola seca. Tot lo que vullguis Maria.

A poch en Joan fugí, saltant per las rocas, ribent sempre. Espanxada, pàlida, avergonyida, ella 'l cridava, pero ell no girá 'l cap distribuint en cambi á dreta y esquerra grans cops de bastó a las pobras bestiolas que trobava. Al sentir que Maria 'l cridava, aixecant las mans, desesperada, dreta sobre la roca, alegrement se posá a cantar marxant cap al mar. Cantava sa cansó estimada.

«Mata, máta. Las béstias son dolentas, se menjan los morts. Lo pare y l' avi son allí dins, sos ossos corren, corren ab lo moviment de las onas. Los cranchs son las aranyas del mar ab sas pinsas terribles y si 'ls homes no tornan may á flor d' aygua es porque l' fons del Océa está tapissat ab sas telas quals fils terribles tenen la mort. Máta, máta, las béstias son dolentas.»

Maria cau de jonolls plorant. En Joan en la penumbra crepuscular continua sa cassa, sa rabiosa carniceria de béstias inofensivas, matant sempre. De lluny Maria 'l segueix ab la vista desconfiant per sempre dels homes y dels juraments d' amor.

La nit s' acosta. Portat per son infatigable afany en Joan va sempre avant sense pensar que la mar puja. May la cassa havia sigut tant abundant; de totas las esquerdas, de tots los bassals, de sota la molsa, 'ls cranchs surten y se li presentan grossos, vius y forts, peluts, tigrats, negres y grochs y 'ls mascles y las famellas moren sense separarse. Lo bastó s' alsa, s' abaixa, torna á alsarse y cau de nou y las béstias cansadas, obertas, rompudas, cauben lluny y moren trobant á faltar la mar. Pero aquesta puja, puja sempre, poch á poch, silenciosament com per suspendrer. Se filtra entre las pedras, una ona 'n persegueix una altra y va cobrint la platja. En Joan no pènsa pas á entornarse, hi ha massa que matar demunt d' aquestas rocas elevadas, hont ell veu bellugar tants sèrs... Máta... Máta...

De cop un gran crit, crit suprem de la dona, li fa girar lo cap; la

mar lo volta, las onas embesteixen furiosament y es negra nit que ni 's veu sisquera ahont comensa la terra. Dintre un instant l' Occeá cobrirá la roca hont ell s' aixeca ansiós. L' aygua pica ab sa espuma la pedra sobre la qu' ell s' està; un soroll fosch ompla l' espay. En Joan s' ha enfonzat. Pero ¿no es lo primer nadador del poble? Ab trenta brassadas estará en terreno segur, mes lo cel no dona cap resplandor y las onas cada vegada mes grossas esclatan sobre d' ell y l' ensorran, juganthi, martiritzantlo. Sensé perdre la sang freda, s' enfonza, busca una profunditat calmada y pica fort arronsant y extenent los brassos y las camas com ressorts de ferrò. Quan torna á la superficie buscant l'ayre, l'aygua está més tranquila, pero ab l' ombra s' ha equivocat de direcció y s' ha dirigit mar endins... Llavors la por se 'n apodera, no sap per quin cantó girar, fa fosca, s' ofega y son cor bat á cops precipitats per la fatiga y l' angúnia.

Un bulto negre s' aixeca devant éll y regoneix la més alta roca de la costa que l' Occeá ni 'ls més dolents dias ha pogut may cobrir. Se li escapa un crit d' alegría y reprenent coratge va dret á aquell refugi, pero llavors sent á son entorn un formigueix que l' espanta, l' aygua sembla bullir, una multitud de sers lo volta; sota sas mans passen cranchs y mil altres peixos en grupos compactes, l' aygua s' espesseix y li es impossible nadar; pops agafatosos s' enllassan á sas camas, mil cosas llapissosas se penjan á son coll y s' enganxan á sa cara. Se diria que totes aquestas existencias misteriosas é incompletas s' uneixen ab un objecte determinat; lo d' allunyar l' home de son últim refugi. Llavors se recorda de las paraulas de Maria: «La mar se venjará», quan una ona l' agafa y 'l tira demunt la roca, extenuat, sofocat, malmés, casi mort, pero salvat. Per paga 's gira rihent saltajement y ensenya sos punys á l' ona que ja no tem.

Puja al cim de la roca y estirat sobre las espatllas respira llargament, las mans opriment sos pulmons que baten encare; 's queda una hora sense móurers ab los ulls tancats, ab una pau indescriptible, saborejant dolsament lo plaher de viurer. La lluna havia sortit entre un clar de núvols, banyant ab sa llum blanca la roca salvadora y 'l pescador salvat. Total no era mes que passar una nit al rás; roca ó barca, era sempre lo mateix y á n' aixó ja hi estava acostumat; va ferse un coixi de molsa y s' hi adormí ab lo brés monótono del vent y de las onas.

Mentres éll dormia, del mar, al voltant de la roca, una multitud de bestias babosas sortia interminablement, fent un soroll inmens de pinsas que s' obran y 's tancan. Los cranchs corren d' un lloch á l'

altre, los pops s' acostan envers l' home endormit, las grossas llagostas, las serps marinas venen las unas ab moviments pesats las altres tiradas en avant per sos ressorts y tot aixó á la claror de la lluna rellueix y s' agita formidablement.

En Joan se desperta bruscament ab un dolor terrible, obra 'ls ulls y llenxa un crit espantós. Sembla qu' á son entorn, á sota d' ell la roca entera visca y palpiti estant son cos covert d' una ona de bestias cruels. Es pessigat, martirisat y mosegat per tot arreu. S' aixeca expolsant aquesta multitud d' enemichs despreciables, pero 'ls pops agafats á n' éll per sas ventosas se balansejan al voltant de son cos y s' hi enganxan mes estretament; los cranchs puján per sas camas y li arriban ja fins al genoll; los esclafa sota sos peus aixecats l' un despues de l' altre pero altres més grossos los substitueixen; arrenca 'ls pops, pero sa carn segueix ab las ventosas implacables. Sagnant, trémol, crida, tornantse boig y aixecant las camas per escapar á totes aquestas mossegadas y estretas, ballant frenéticament sobre la roca impassible á la blanca y dolça llum de la lluna.

Desde la platxa 'ls mariners, advertits per los crits de Maria, 'l veuen saltar aixís pero no hi comprenen res; l' un preten que brinca per escalfarse, l' altre per una altre cosa; sas barcas están lluny fortament amarradas y cap vol molestarse per un ximple com en Joan; se 'n escaparà ab un costipat y tornarà sol quant la mar baixi, dihen tots. Sols Maria desesperada continuaba plorant; ella sola, en son amor persistia encare, presumint qu' algun drama 's passaba allá al lluny. Tot plegat vegé á n' en Joan caurer pesadament de jenolls y despues sobre las mans desapareixent vagament.

En Joan, vensut, sentia morir-se; las ventosas tapabantli 'ls ulls, las estenallas lo pessigaban, unas dents finas li mossegaban la carn, las babas lo cobrian, contactes gelats lo glassavan fins als ossos. Exalá un últim sospir rabiós y morí de dolor devorat viu per sos vells enemichs.

L' endemà sobre la roca deserta no hi havia mes qu' un esquelet blanch, pelat. La mar s' havia venjat.

Quant, segons la costúm, en Joan fou portat al cementiri per sos antichs companys dos foren suficients en lloch de quatre, per aquest fúnebre treball; la calavera era lleugera.

Durant tot lo camí Maria seguí plorant y á cada sotragada dels portadors, sentia á la vegada lo soroll de son cor al batrer contra son pit y 'l dels ossos al topar ab las parets de la caixa.

Louvain 27 Abril de 1889.

LLUIS BERENGUER.

UN INVOCADOR D' ESPECTRES

(DE ALFRET DE SAUVENIERE)

Era l' època, vos parlo ja d' alguns anys endarrera, en que 'l camí de ferro transpirenaich de Perpinyá á Gerona encara no s' havia obert.

Allavors s' anava á Espanya ab aquestas alegres diligencias catalanas d' épica memoria. Molt baixas sobre las rodas, llargas, macissas, ab una gran vela al davant pera protegir al cotxero y al majoral, pintadas de groch clar y de vermell viu, vehículs que corrian com lo vent, tirats per vuyt ó deu mulas, plenas de guarniments y cascabells.

Aquesta manera de viatjar feya endarrerir de cinquanta anys lo sigle: un se creya de hó de hó al temps de las diligencias de Laffite y de Caillard y pera 'l viatjer que venia del Nort, no li faltava res pera semblant ilusió: los grinyols de las rodas mal ajustadas als fusells, lo cadenciós remor dels cascabells, los crits del majoral encoratjant á las mulas en son desesperat galop, y sobretot lo cotxero dret en son lloch, fent petar la trailla que ressonava repetidament per la campinya! Y al mitj del camp, entre la velocitat y la pols del vehícul, l' animós majoral, brincant de sa banqueta y saltant sobre 'l marxapeu, s' informava ab sa garrida llengua, lo catalá de las fronteras, si 'ls pasatjers se trobavan bé.

Aixó era bastant distret després d' un llarch viatge en ferro-carril: treya la monotonía de las inmensas líneas dretas, negras y nivelladas.

Se sortia del mitj de la plassa de la Prefectura á Perpinyá, y anant

terra en dintre se passava volant per Poulestre, Nils-Sec, Villemou-lagne, Viamyls y altres fins als primers contraforts dels Pirineus á Boulon.

A aquesta última vila de la terra de Fransa, la pujada se feya més perceptible: la diligencia 's decantava endarrera per son propi pes y 'l galop de las mulas se cambiava en un trot peresós. La pujada s'anava accentuant encara més: las mulas moderavan lo seu caminar y 'l majoral seguia á peu lo cotxe; la majoria dels viatjers l'imitavan. Aixís se descansava un xich als animals y s'estiravan las camas. Algú que havia provehit ofería als companys un got de ví negre de Rivesaltes, mentres s'admirava en comunitat, lo grandíós espectacle del sol al pondres darrera 'ls Pirineus.

Los tres ó quatre viatjers més aristócratas del cupé s'ajuntavan també als demés caminants, y la quietut del dia que finia no era inter-rumpuda mes que per lo acompassat títllejar dels cascabells, lo trepitj de las rodas sobre la carretera ó 'l crit dels aucells frèstechs que cer-can ahont passar la nit.

Cap al Occident, entre las gorjas de las montanyas y sobre 'l fondo del cel illuminat encara per las darreras llums del dia, se distingeixen los pichs nevats de la Cerdanya que s'aixecan envers los núvols: y més aprop las montanyas de Roca Bruna, de Fache y de la Junquera. Quánta poesia 's despren d'aqueixa naturalesa grandiosa y sublim y que petit sembla l'home pujant afadigat entremitj d'aquets gegants!...

Donchs, dotze ó catorze viatjers aixís anavan de Fransa á Espanya fá alguns anys. Havian arribat ab la diligencia y á peu algunas vegadas, al cor de la montanya, á una llegua potsé de Bellegarde, poble francès situat en un dels punts de la frontera.

La conversa era animada. S'havia parlat de molts coses; pero—¿quí 's sustreu de la influencia misteriosa y penetrant d'una vesprada de tardor?—al últim se sorti á parlar de bruixas, d'endevinadors, de magnetisme, de fantasmas y de follets.

Un dels passatjers, jove de vint y cinch anys ó més, que tenia tota la apariencia d'un viatjant del Mitjdia, havia fet gran ostentació de incredulitat: son escepticisme y sas denegacions eran tals, que alguns de sos companys més impresionables li havian advertit que las sevas bromas no 'ls hi feyan pas molta gracia.

Entre ells hi havia un espanyol d'uns 'cincuenta anys, d'aquets que sempre corren per las fronteras, y segons son aspecte era un marxant de bestiar. Son accent particular castellá, descubria en ell, á un andalús, y com parlava molt malament lo francès, no s'havia bar-

rejat en la conversa. Per lo demés, tenia la fesomia sombria gracias á sos ulls negres y enfonzats sota unas ceyas arrugadas y espessas.

Una riallada molt violenta y una denegació absoluta, apropósit de no sé quin fet, de part del viatjant, feu sortir al andalús del seu mutisme.

—Minyó, digué ab veu grave y en un francès desastrós, pero viu y accentuat; veig que sou molt valent de paraula, pero seria molt al contrari, si tot aixó que vos fá riure, se vos apareixia.

—Escolteu, lo vell, respongué'l viatjant ab arrogancia: á qui diheu cobart, si vos plau? Si es á mi á qui vá dirigit l' insult, vos desafío á que 'l repetiu!

—¡Pobret! digué l' espanyol, estrenyent lo bras del altre, qui al instant feu un gesto de dolor; te creus haverme espantat desafiantme aixís?... Ja t' he dit que 't desmayarias davant del més petit fantasma...

—¡Ay! ¡Ay! cridava 'l bromista perdent un xich del seu aplom. ¡Deixéume, home! ¡teniu més forsa que las personas!

Los altres viatjers intervingueren, y la disputa comensada s' apayvagá. A poca distancia la carretera seguia voltant las voras d' una timba esgarrifosa, y cada hù reprenué son lloch en la diligencia. A la mitja hora lo cotxe 's parava en l' únich carrer de Bellegarde.

La nit era feta ja: se 'ns visaren los passaports; y ab lo nou tiro de las mulas entrarem als Pirineus espanyols al trillejar dels cascabells, del soroll de las rodas y del petament de la tralla catalana.

A las vuyt en punt, hora reglamentaria, arrivarem á Figueras.

Al hostal, estació de las diligencias, lo sopar estava preparat: truya, plat obligat, costellas de moltó á la graella; patatas fregidas ab oli. Malgrat á lo reduhit del menu y á sa poch enginyosa preparació, cada hù feu honor á las viandas: los catorze hostes teniam bon apetit. Los mossos de la posada nos portaren taronjas y pomas, y després lo café.

La conversa s' havia fet general al voltant de la taula, y las aventuras y 'ls esperits llargament discutits per un subjecte, havian retret altra volta las cosas sobrenaturals, l' esperitisme, las fantasmas y la doble vista. Lo viatjant á la llum dels quinquers, estava més burla y més incrédul encara que no pas durant lo camí.

—¡Y bé! li va dir l' espanyol prenent novament part en la conversa, jo 'us faré apareixer, si voleu, la persona morta que sia del vostre desitj.

—¡Apa, donchs! contesta 'l jove menjant: encara que tingueu forsa als punys, aixó no vol pas dir que sigueu dolent!

—¿Consentiu?

Lo burleta duptava.

—Vaya, digueren alguns viatjers interessats ja y ab la curiositat desperta: decidiuvos: ¿accepteu?

—¡Sí! respongué per últim lo viatjant.

—Allavors, afegí l' espanyol, vos aposto un miler de pessetas que no suportareu pas més d' una aparició.

—¡Mil pessetas!... May. ¡No m' arrisco á perdre aquesta suma!

—Ja que negueu todas las cosas ab tal insistencia, bé debeu estar segur de guanyar!

Aquest argument del marxant de bestiar no tenia réplica.

—No puch jugar més que duascentas pessetas, digué 'l viatjant.

Son adversari sonrigué ab despreci y torná á sa butxaca lo diner que havia tret.

—Creyeu, va dir, que per tant miserable cantitat, molestaré als esperits fentlos venir á la terra? No, no: aposto mil pessetas... Poseu aquesta cantitat si voleu. Si no... res.

La curiositat havia arribat, al voltant de la taula, al seu paroxisme. Cada hù estava desitjós de veure 'l fi de tant estranya juguesca.

—Per la meua part, digué un viatjer rihent, hi poso voluntariament cent pessetas... en comandita.

—¡Y jo també!

—¡Y jo, duascentas!

Al cap de cinch minuts recullí 'l viatjant la suma de vuytcentas pessetas que faltavan pera fer la cantitat de l' aposta.

Ja no tenint cap excusa que objectar, lo jove alegre s' havia mitj espantat, mes per aixó aplegá la suma ficántsela á la butxaca.

Los viatjers s' aixecaren de taula. L' espanyol demaná al hostaler que li deixés una habitació: los hostes foren portats á un petit gabinet á peu plá del jardí de la posada, tancat per una lleugera porta de pí.

L' invocador feu entrar al seu escéptich adversari, lo deixá á las foscas y ell esperá que 'ls passatjers lo voltessen. Sos ulls treyan foch en mitj de las ombras; sa cara ferrenya tenia una expressió casi diabólica. Mirava fixament la petita porta tancada y murmurava paraulas ininteligibles.

Passaren uns quants moments de solemne silenci.

—Y bé, digué la veu burlona del viatjant, quan será aixó, avuy ó demá?

—¿Qué diheu? cridá l' espanyol.

—Res.

Passá un rato més. Lo vell murmurava sempre frases y feya gestos particulars.

—¿Y ara? digué.

—Veig, respóngué 'l jove ab veu un poch alterada, una sombra blanca en un recó del quarto...

—¿Aquesta sombra se mou?

—Vé cap á mí... Pren figura humana... ¡Sí! ¡Sí! Lo cap se des-taca...

—¿Qué volen veure?

Lo viatjant no respóngué pas desseguida; per últim digué ab veu baixa y tremolosa:

—¡La meva mare!

—Donchs... ¡mireu! cridá 'l vell.

La quietut regná llarch temps. Se sentia 'ls cors batre dintre 'ls pits. De repent un crit delirant ressoná per la habitació.

—¡Es ella! deya 'l jove ab esferahiment: la meva mare, la meva pobre mare!... ¡La veig ab sa mortalla! Té 'ls ulls oberts y las llágrimas bessadas durant sa agonia apareixen encara en sas galtas, com en lo dia de sa mort! S' acosta... m' estreny... m' abraça! Prou, prou!... Miserable bruixot! Para, jo no puch més!... Socors, socors!...

Lo cop d' un cos rodolant per terra se sentí sordament.

Los viatjers se precipitaren en lo gabinet y trobaren al desdixat viatjant pres d' una crisi nerviosa. Se li ruixá ab aigua fresca la cara, se li feu olorar vinagre y se li fregaren las mans.

Al fi semblá tornar en sí. Més allavors un coratje foll li invadí 'l cervell.

—Ahont es aquest infame espanyol! cridava. Ahont es que l' haig d' escanyar! ¡Ah! miserable... fer patir aixís als seus companys!

Los viatjers buscaren ab los ulls al marxant de bestiar, y havia desaparegut. Allavors lo jove, desfentse de las mans que 'l retenian, se llensá en persecució del invocador perdentse entre la foscor profunda del jardí.

Ab ell desaparexeren las vuytcentas pessetas de la societat.

Al pujar á la diligencia pera continuar lo camí cap á Gerona; los viatjers encara 's planyian ribent de la atrevida estafa del bruixot.

—¡Bah! digué un d' ells: ha sigut bona la comedia si bé 'ns ha costat un xich cara. Lo cert es que aquells pillets s' entenian admirablement.

LA MORT DEL SOL

(DE JULES BARBEY D' AUREVILLY) (1)

Darrera la finestra, tot penjarós, guaytava,
arrepentant als vidres mon front somniador,
com ja esblaymat, sens forsas, enllá al lluny s' enfonzava
un Sol voltat de boyras, morint sens esplendor.

(1) Barbey d' Aurevilly ha mort á Paris lo dia 26 del abril darrer á la edat de 82 anys. Critich massa parcial per son apassionament d' ideas y exageració de principis, se li podian, no obstant, admirar molt sovint observacions atinadíssimas y 's feya sempre simpatic per sa sinceritat. Com á novelista era romantich *enragé* ab marcadas propensions al género terrorífich, essent sas produccions mellors *La vieille Maîtresse*, *L' Ensorcelée*, *Le chevalier des Touches* y *Le prêtre marié*. Com á poeta no se 'l coneix tant, però á jutjar per la present poesia (*Le vieux soleil*,) traduhida fluxament y depressa, valdrá la pena de veure aviat reunidas totas las sevas composicions escampadas, (á mes d' un tomet que 'n publicá), puig se revela de no poch valor y originalíssim.

Lo que 'l feya mes particular era sa afició á unas ideas políticas mes que ultramontanas, son odi á tot lo modern y son tirat caballeresch (no podia sofrir lo *Don Quixote* perquè hi veyá un atach á l' ordre de la Caballeria.) Vestia encara com al any 30, may amagava son fastich per tot lo succehit Fransa desde sa joventut, y vivia apartat dels qué avuy fan lo mon literari y sol ab son caracter intransigent pero sencer. Lamartine l' havia anomenat lo Duch de Guisa de la literatura francesa.

Era un Sol vell, que 'l caure de la Tardó enfosquia,
axut de llum y vida, d' un roig fos y apagat
que ja ni á la mirada mes feble avergonyia
y qu' una águila hauria menyspreat.

Y ab alegria amarga, mirantmel una estona
deya «Axi 'm plau de veuret, oh Sol, caure encongít,
com un rey de la terra, perduda la corona,
testa real tonsurada que va á engolir la nit!
Demá, ja ho sé, altra volta, badantse tas parpebras
de tos cabells aurífers las raigs s' escamparán...
Peró qué hi fá? jo al menos veyente axi en tenebras
ta mort hauré somniat per un instant.

Y m' hauré dit... Ja afina! Ja pels abismes tomba
de llum lo monstre esplendít que etern era cregut,
y es feble com nosaltres, y 's mor, y no es sa tomba
mes que l' esqueix d' un nuvol per l' infinit perdut.
Ganyota cadavérica que 'ns entristeix y espanta
fa al veurel cada tarde quan ja 'l cel s' enfosqueix...
Y avuy ab ella 'm gosol sa contorsió m' encanta!
avuy lo seu morir me diverteix!

Per que jo t' aborreixo, si, oh Sol, jo haig d' avorritte,
mut testimoni impávit de tots nostres dolors!
Cosa de foch, sens ánima ni cor pera eternirte;
tot passa aquí en la terra, menys tu que may te mors!
L' ull blau, ver Sol que vessa per tota nostra via
la vida y goig, ve á perdre de sa blavor l' esclat
y á sas despullas fredas besant ta llum impia
fas befa encara ab ta immortalitat!

Y vetaquí, oh vell astre, perquè mon cor t' odia
y 't mostra á totas horas aborrimient profon!
y perquè 'm dich, al vespre, quan va cayent lo dia:
«oh! que sa mort ja veji, y no sols lo seu són!»
Per só al pondres, jo crido gojós «Ja á ningú assombrá!
sos sis mil anys oh joya! al fi l' han aterrat,
al últim l' ull de ciclop haurá trovat en l' ombra
la clava qué sa conca li ha buydat!

Y que la sang ne plogui y á nostras testas vaji
com ans los raigs que 'ns queyan befant nostres afanys
y sa ferida 'ns semble també immortal, y raji
sagnant damunt nosaltres per altres sis mil anys!
Sols de la nit llavoras tindréu las maravellas...
prou ja de jorns hermosos en cels bells de safir!
Y no n' hi ha encara massa del foch de las estrellas
pera 'l que mes amém veure morir?

Per poguer veure un dia la boca en foch, gelada,
que fredament murmura «La mort ja sé m' en dú!»
y tot l' amor desferse ahont l' ànima abrusada
un Sol semblava véurehi molt mes brillant que tú!
Per veure per la terra tot divagant encara
l' espectre amat que 'ns sembla, com ans, viu y fidel,
la nit, la nit mes fosca, massa que ho es de clara!...
Jo la pogués també arrencar del cell!...

Per la traducció

J. FRANQUESA y GOMIS

SONET

Naix lo mortal: y just en l' alborada
d' una existencia curta y passatgera,
ja reb en son bressol la missatgera
d' aquesta vida d' inquietuts prenyada

Y en eixa via, que per qui es trassada
saber'ho no he pogut de cap manera,
á cada pas que dona, la vorera
descubreix d' un abisme sa mirada

Així ab pena, dolor, y ditxa poca
espera lo seu fi ab ayma afligida
fins que á son terme l' existencia toca

Llavors... pel fat cruel empedernida
sonrient exhala un ¡ay! la nostre boca.
¡Naixer, creixer y morir; aixó es la vida!

ANTON DE P. CAPMANY

(DEL MEU DIARI)

—Trencadissa corrent d' aigua argentada
que damunt d' eixa alfombra de violas
y entre mitj d' eixa atmósfera embaumada
atrafegada fuges: ¿donchs 'hon volas?
¿Qué hi cercas mes enllá d' eixas voreras?
¿no 't plauhen eixos llochs 'hont sol cantar
lo rossinyol passadas falagueras?—

Y murmurant lo riu:—me 'n vaig al mar;
me 'n vaig al mar,—respon.—l' ona escumosa
m' espera enjogassada allá en l' arena
boy enfilant de perlas, amorosa
per enllassarse ab mi, una cadena.
Fa jorns ja que m' espera: la tardansa
enterboleix mon curs, adeu, adeu.—

Y mes felis que jo, termes avansa
per eix camí que enveja lo cor meu.
De la verneda á la ombra no 's detura
ni 'l temptan los soleys consoladors;
¡si jo esperar pogués tanta ventura
y ab tú pogués juntar los meus amors!

JOAN FREIXA Y COS